

1920-21

Prolog

När tjugotalet inleddes hade Ängelholm, enligt folkräkningen, 4920 invånare. De bebyggda delarna av staden rymdes fortfarande inom Rönne åns begränsningar. I norr hade Haradal, som tidigare varit en by utanför stadsgränsen, blivit en del av Ängelholms stadsförvaltning. De vackra pariciervillorna, som idag kantar Danielslundsgatan, var ännu inte uppförda. Rebbelberga bildade fortfarande en egen kommun.

Ängavången och Villan, öster om ån, var i stort sett obebyggda områden. Söder om ån fanns sjukhuset sedan några årtionden och på 1910-talet byggdes området, "Egna Hem", mellan järnvägen och Farmgatan. Områdena söder och öster om staden var, således, att betrakta som rena utmarker.

Havsbaden blev 1918 Sveriges första planerade fritidsområde. Sommaren 1919 stod de första sommarvillorna klara.

Stadens viktigaste industrier var, Grönvalls Läder, Sydläder, Sockerbruket, Tegelbruket samt Engelholms bryggeri

I stadsfullmäktige satt 11 högermän, 10 socialdemokrater, 2 vänstersocialister, 1 liberal samt 1 övrig. Majoritetsförhållandet var således komplicerat.

Det var denna församling, som ÄIF idogt försökte påverka för att få till stånd en ny idrottsplats för stadens fotbollsälskande ynglingar. Som idrottsarena var "Kotorget" en skamfläck, som måste tvättas bort.

Aktiviteten inom ÄIF avtar 1920, åtminstone vad det gäller fotbollen. Laget har förlorat sin dragningskraft i och med förlusterna av Brynolf Ekelin och "Massa Alfredsson". Brynolf återfinns denna vår i Motala AIF, som han från sin centerposition skulle leda till stora framgångar. "Massa" återvänder till Helsingborg där han enrolleras i HIF:s ynglingalag. Snart skulle han slå igenom på riktigt och bli en firad stjärna. Goda spelare, som Kristiansson, Davidsson och Winstedt saknas också i 1920-års laguppställningar. Framgång föder framgång och utan ett bra lag är nu ÄIF inte längre en intressant motståndare. "Banan" på Nya Torg lockar heller inte.

Själv tror jag att idrottsplatsfrågan är det största bekymret. "Kotorget" var i sånt uselt skick att man inte ville/kunde bjuda in lag till matcher och att ständigt spela på bortaplan ställde sig allt för dyrt.

På "Kotorget" spelar också den "lilla energiska" fotbollsklubben Sparta. Lillebror Alfredsson, Gunnar, är en av stjärnorna i laget nu när "Massa" avflyttat från "Lergökastan".

Vilket lag är då bäst i "stan" så här i början på tjugotalet?

ÄIF och Sparta möts vid två tillfällen under året. Sparta vinner den första matchen mot ett, enligt journalisten, "defekt och otränat ÄIF". Vid den andra matchen, som spelas söndagen den 8 juni, vinner ÄIF komfortabelt med 4-1. ÄIF:s lag vid detta tillfälle var från mål till vänsterytter:

S. Andersson, Björkman, Johannes Kollberg, Gustav Hansson, Åberg, Helmer Wahllöf, Nylander, Berg, Christoffersson, Sture Lindqvist och Granath.

Båda lagen möter under året Laholms Idrottsförening. ÄIF vinner lätt med 6-1 medan Sparta förlorar stort med 1-7.

Både BK Sparta och ÄIF möter IF Sparta från Helsingborg men Medan ÄIF spelar mot Helsingborgsklubbens A-lag får BK Sparta nöja sig med, att möta samma klubbs B-lag. Båda lagen förlorar, ÄIF med 2-5 och Sparta med 1-3.

Vid en sådan här jämförelse kan man utan tvekan utnämna ÄIF till det bästa laget i men det är också svårt, att veta vilka spelare, som tillhörde de olika lagen. Man lånade friskt av varandra. Det var nödvändigt! Spelare till två bra lag i Ängelholm fanns inte att tillgå.

Ängelholmslagen deltar inte i något seriespel utan det handlar om spel i pokal- och vänskapsmatcher. ÄIF och Sparta deltar t.ex. i spelet om den "Bondessonska pokalen". Priset är skänkt av en affärsman i Klippan och Klippans BoIF deltar också i turneringen. Pokalen hemförs av Klippan, som i den avgörande matchen den 9 augusti vinner över ÄIF med 2-0. Veckan före har man betvingat Sparta med 1-0. Denna match blev en efterlängtd revansch för Klippanlaget för det nederlag, som de tillfogades av ett piggt spelande Sparta den 24 juli. I Engelholms Tidning kunde man läsa om den matchen, "att Spartas små pigga forwards, med lille Borglin i spetsen, väl understödda af den effektiva halfbackskedjan, voro väl närgångna vid Klippans mål".

Utrymmet i Engelholms Tidning för fotboll vid den här tiden var annars blygsamt. Den lokala fotbollen nämndes bara i små notiser utöver den annonsering, som klubbarna själva svarade för, i och för sig väl synlig på första sidan ibland dödsannonser och andra offentliga arrangemang.

I södra Sverige spelades den s k Sydsvenska serien med lag som, Malmö FF, Landskrona Bois, Halmia, Jönköping, Huskvarna samt IFK Hälsingborg men där platsade inte ÄIF. Sparta och Höja spelar under året, totalt sett, fler matcher än ÄIF men man möter oftast b-lag och deras pretentioner på bra spelplan var inte lika stora, som ett a-lags. Sålunda möter Bollklubben Sparta IS Göta, , Helsingborg, förlust 0-2, Höganäs BK vid två tillfällen, 1-0 och 2-2. BK Sparta möter emellanåt också a-lag, t.ex. Billesholm, som besegras med 3-2. Höja Idrottsförening, som formellt lades ned vid klubbens årsmöte 1918 spelar vidare. I reportagen kan jag se, att de spelar matcher både på sin "egen plan" och på Nya Torg. Höja har ett speciellt utbyte med Svalöv, som man möter i början av maj samt i slutet av juli. Höja vinner på bortaplan med 3-2 men får stryk hemma med 1-2. Höja möter även de, under detta år, Laholms Idrottsförening med storstryk, 0-7, som följd.

ÄIF spelar också de mot Höganäs Bollklubb men då gäller det klubbens a-lag i den Svenssonska Pokalen. I den första omgången, den 6 juli, blir det respass med siffrorna 1-3. ÄIF spelar två matcher av högre dignitet under 1920. I slutet av maj möter ÄIF elitlaget IFK Malmöns reservlag på Nya Torg. Matchen röner stort intresse och åses av en stor publik. IFK, som håller ett mycket högre tempo än Ängelholmspojarna tar snabbt ledningen med 3-0 och för halvtidssignalen har man gjort ytterligare två mål men ÄIF lyckas också trycka in ett mål så halvtidsresultatet stannar vid 1-5. I andra halvlek reducerar ÄIF två gånger genom Berg respektive Wahllöf. Av spelarna i ÄIF är det Kollberg, Hansson och Åberg, som får det största berömmet. Dessa spelare känner vi igen från det framgångsrika laget 1918-19. En månad senare åker ÄIF till Malmö för ett revanschmöte mot kamratlaget. Följande spelare, från mål räknat, är uttagna till matchen:

Erik Svensson, Johannes Kollberg, Björkman, August Bengtsson, Gustav Hansson, Helmer Wahllöf, Berg, Sture Lindqvist, Christoffersson, Granath samt Åberg.

Christoffersson tvingas lämna återbud och i hans ställe spelar Nylander.

ÄIF gör på nytt en bra match men förlorar knappt med 2-1. IFK tar ledningen men före halvtid kvitterar Lindqvist genom ett vackert skott. "Engelholm hade sedan ända till pausen mer af spelet än Kamraterna men forwards förmådde ej göra någonting af de måltillfällen, som yppades."

I andra halvlek begick Björkman en dödssynd, då han "dribblade en smula på egen hand, hvarvid Kamraternas center fick tag i bollen, löpte mot mål och så var det 2-1."

Så var den dagen förstörd och en tung hemfärd väntade. Beröm i Ängelholmslaget gick till Kollberg, Åberg samt den debuterande målvakten, den sedermera legendariske materialaren och styrelseledamoten Erik "Bill" Svensson.

Vid årets sista match på Nya Torg förenas ÄIF och Spartas spelare i ytterligare en match mot IFK Malmö men det blir ingen revansch. Malmökamraterna kommer med ett mycket starkt lag och vinner med 2-0.

Idrottsåret 1920 domineras av OS i Antwerpen, som för Sveriges del, av patrioterna, beskrevs som ett fiasko. En lätt överdrift, kan man tycka, om ett land, som tog hem 19 guldmedaljer, 20 silver- och 25 bronsmedaljer och blev tvåa efter USA i nationstävlingen. Det var väl minnet av vårt eget OS i Stockholm 1912, som drev upp förväntningarna till orealistiska nivåer. Detta nådens år 1920 dör Sveriges Kronprinsessa Margareta en alltför tidig död. Den 1:e maj, samtidigt som arbetarna är ute och demonstrerar för allmän och lika rösträtt, slutar hennes svaga hjärta att slå. Den världsberömde konstnären Anders Zorn går ur tiden den 22 augusti. Apropå prinsessans död så skickar Ängelholms stad följande kondoleanstelegram: ”Engelholms stad beder att härmed få gifva uttryck åt sitt innerliga deltagande i den stora sorg, som drabbat Eder Kungliga Höghet och landet genom kronprinsessans plötsliga bortgång.”

Telegrammet är undertecknat C.W.F Möller, stadsfullmäktiges ordförande samt G. Berg von Linde, borgmästare.

Fröken Elsa Andersson, bördig från Petersgård, numera Sandåkragården¹, erövrade den 30 juni detta år det första kvinnliga flygcertifikatet i Sverige.

Den 15 mars 1921 håller ÄIF sitt årsmöte för 1920. Styrelse- och revisionsberättelserna föredrogs och godkändes och ansvarsfrihet beviljades.

ÄIF styrelse kom under 1921, att ha följande sammansättning:

Ordförande, Fritjof Jönsson, vice ordförande, Joel Berg, kassör, Erik Carlsson, sekreterare, Sven Knutsson, v. sekr. Nils Persson, ledamöterna Carl Ekeröth och Victor Bergström med suppleanterna Hjalmar Johansson och Erik Lundgren.

Till att revidera klubbens ekonomi utsågs C.W.Nilsson och Gustav Hansson.

Årsberättelsen bekräftar mina tidigare funderingar kring varför fotbollsaktiviteterna minskade under 1920. Nya Torget var ingen lämplig fotbollsarena, att bjuda in kvalificerade motståndare till. I årsberättelsen tas problemet upp och hur föreningen arbetar vidare mot en lösning men föreningen har ingen framgång i sitt arbete.

En annan förklaring ges också. ÄIF:s ekonomi var inte bra. De inkomster, som föreningens dansbana, vid Tullakrok, tidigare genererat var ett minne blott, då ”staden i form af nöjesskatt, hyra, elektricitet m.m. lagt beslag på så godt som hela inkomsten (nära 1000 kronor 1920).”

Detta innebar, ”att kvalificerade lag från andra platser i regel inte kunnat hitbjudas beroende på höga resekostnader”. Det var tydligen på det sättet, att hemmaklubben var med och finansierade gästernas resekostnader. Med anledning av det svaga stödet från staden avfyrrar årsmötet avslutningsvis en salva mot stadens styrelse:

”Vore det icke lämpligt att nedlägga idrotten i Engelholm, tills idrottsplatsfrågan blir ordnad.” Ett visst tillmötesgående konstateras dock, ”enär stadsfullmäktige på därom gjord anhållan, efterskänkte kommunalskatten för 1919”.

”Denna var visserligen orimligt tilltagen i förhållande till den verkliga och deklarerade inkomsten men fullmäktiges enhälliga beslut får dock tacksamt noteras”.

Den 21 mars får staden avslag på sin begäran, ”att åt föreningen Engelholms Folk- och Idrottspark u.p.a. för anläggning af idrottsplats och folkpark, upplåta ett område om 45.900 kvm af Norra planteringen å Engelholms stads skog”. Drömmen om en idrottsplats, värd namnet, krossas men bara tillfälligt, snart skulle föreningens hårda arbete resultera.

Det spelades färre matcher 1921. BK Sparta och Höja IF tycks helt ha lagt skorna på hyllan detta år. Dock skulle en ny tillfällig idrottsplats tas i anspråk detta år.

När lottningen i distriktsmästerskapet annonseras i Engelholms Tidning den 21 april finns inget Ängelholmslag med, däremot både Höganäs BK och Klippans BoIF. Totalt deltar 23 lag i tävlingen men ingen match på ”Kotorget”.

---

¹ Sandåkragården lyder under Vegeholms gods och tillhör Strövelstorps församling.

Nya Torg används dock i andra sammanhang. Demonstrationståget bestående av 500 män och kvinnor startar här på eftermiddagen den 1 maj. Protesterna ljuder högre än någonsin under detta, den svenska demokratins genombrottsår. Huvudtalare vid demonstrationen är lektor Ernst Wigfors under många år sommarboende i Stora Hult.

Det är mycket tydligt, att ÄIF har svårt att locka kvalificerade lag till Ängelholm.

Motståndarna under året är inte många och heller inte imponerande.

Den 7 maj annonserar ÄIF i Ängelholms Tidning inför en match mot HIF:s ynglingalag dagen därpå. Något referat från den matchen kan jag inte finna. I början av juni besegrar ÄIF Bjuvs Idrottsförening med hela 9-1. Intresset från journalisternas sida minskar. Korta referat och varken förhandsreportage eller laguppställningar. Den 3 juni är det skolavslutning på Ängelholms folkskola. Det är skötsamma barn, som nu har skolavslutning för att sedan njuta av det långa sommarlovet, som faktiskt på den tiden var längre än vad det är idag. I Ängelholms Tidning kan man läsa, att antalet barn varit 591. Högsta betyg i flit tilldelades alla utom 16 barn. Endast 3 fick sänkt betyg i uppförande dock hade 17 barn försummat skolan utan ha anmält giltigt förfall. Några av barnen blev speciellt glada, när de fick vardera 5 kronor ur Ella Hammars minnesfond. En anseilig penningssumma vid den här tiden t.o.m. för de vuxna.

Strax före midsommar spelas nästa match. Det är Helsingborgs FF, som kommer till Nya Torg för match. Helsingborgarna, som deltar i distriktmästerskapet besegras lätt med 4-0.

Söndagen efter midsommar är det stor sommarfest i "Lergökastan". Det mest uppseendeväckande inslaget är de flygturer, som Löjtnant Sparrman erbjuder. I tidningen kan man läsa namnen på alla dem, som tar sig en flygtur på "egen risk". Naturligtvis är den tidigare omtalade Elsa Andersson en av dem, som flyger med den "stilige löjtnanten". Många intresserade hade tagit sig upp till Kungsgården ägor för att titta på spektaklet. Helt i skymundan spelar ÄIF samma dag en match mot Helsingborgsklubben IS Göta och vinner något överraskande med 5-2.

ÄIF hade tydligen ett juniorlag för den 18 juli spelar detta lag mot Vegeholms Bollklubbs a-lag och vinner med 11-0.

En ny idrottsplats är tänkt, att invigas den 7 augusti. Det är den nya idrottsplatsen vid Havsbaden, belägen på den ängen där "Simba", Ängelholms förnämliga simstadion, en gång uppfördes. Men något händer för matchen mot HIF:s b-lag spelas på Nya Torg. Om den kan man läsa i Ängelholms Tidning följande dag, HIF vinner lätt med 6-1. Ett nytt försök på den nya planen görs nästkommande söndag. Matchen spelas mellan ÄIF:s b-lag och Klippans juniorlag. Om matchen spelas ute i Havsbaden, vet jag inte för något reportage från matchen skrivs aldrig.

Två matcher till spelas den här tråkiga säsongen. Söndagen den 4 september vinner ÄIF:s reservlag mot HIF:s juniorlag med 3-1 och Bjuv får en efterlängtd revansch på ÄIF vid årets sista match den 19 september, som slutar med 4-1 i Bjuvs favör.

Epilog

Den 11 september genomför det första demokratiska valet i vårt land. Valmanskåren ökar i landet med uppemot 2 miljoner. I Ängelholm från 947 till 2736 och det är naturligtvis kvinnorna, som till större delen står för denna ökning. Av betydelse är också det faktum, att rösträttsåldern sänkts, från 24 till 23 år samt att "skattestrecket" och fattigvårdsstrecket tagits bort. Valdeltagandet blir förvånansvärt nog inte större än vid 1920-års val och det är kvinnorna, som "röstskolkar" mest. Så är det i landet och Ängelholm är inget undantag. Trots omfattande propaganda lyckades det inte, att mobilisera kvinnorna till, att utöva sin nyvunna demokratiska rättighet. Ifall de äkta männen uppmuntrade eller avrådde till röstning vet jag inte men Ängelholms Tidning berättar om hur en kvinna, "i slutet af valförättningen med ganska omildt våld fördes in i vallokalen af en man". Mannens motiv känner vi inte till och huruvida han kämpade för hennes eller sin egen sak får vi aldrig veta.